

על חשבון הציבור: הרפורמה ההיסטורית בחברת החשמל

שלחו להדפסה

חברת החשמל והמדינה הגיעו לסיכומים על רפורמה היסטורית במשק החשמל: חברת החשמל תאבד את הבכורה בייצור, תשמור על ההובלה בהולכה ו-2,800 עובדים יפרשו עם 1.5 מיליון שקל. השאלה הגדולה היא אם הפעם, אחרי 22 שנה, הרפורמה אכן תתרחש
ליאור גוטמן, "כלכליסט"

הדיונים על הרפורמה בחברת החשמל הגיעו לסיכומם בשעות הלילה המאוחרות של יום שני ועברו אתמול לשלב המעשי: מסכת האישורים שתחל היום בהנהלת חברת החשמל, תעבור משם לדירקטוריון החברה, שהתכנס גם אתמול, ותסתיים בהחלטת ממשלה רשמית שתקבץ ותעלה על הכתב את כל מה שגובש בעל פה.

לחצו כאן
להגדיל הטקסט

מצד המדינה מלווה את השלב המעשי המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי-פיסקאלי) מאיר לוין, שעשוי להצטרף לדיוני הדירקטוריון של חברת החשמל היום. "לדירקטוריון היו המון שאלות. כל הצוותים ישבו עד אמצע הלילה להכין מצגת והסברים על כל פסיק — מרמת המבנה הארגוני ועד ההשפעות הכספיות על החברה לאורך כל שנות הרפורמה", הסביר בכיר שמעורב בשיחות.

• [915 מיליון שקל בדרך לחברת החשמל: נחתמו הסכמות להסדר החוב של הרשות הפלסטינית](#)

• [חברת החשמל נקנסה ב-3 מיליון שקל בגין הסתרת מסמכים](#)

• [נתניהו חוזר בו: אם יושג הסכם מול חברת החשמל - יוותר על מניעת זכות השביתה](#)

אבי ניסנקורן, משה כחלון ויובל שטייניץ במסיבת עיתונאים בנושא הרפורמה בחברת החשמל בחודש דצמבר האחרון (צילום: אלכס קולומיסקי)

במקביל לשיבת הדירקטוריון שנערכה אתמול, התכנסה גם המזכירות הארצית של ועד עובדי החברה כדי להציג את ההסכמות ולקבל את ברכת הדרך לרפורמה שעליה דנים כבר יותר מעשור. לפי ההערכות במשרדי הממשלה, החלטת הממשלה תכלול את כל ההסכמות והיא תאושר עד סוף החודש, זאת בהנחה שהיועץ המשפטי לממשלה אביחי מנדלבליט לא ימצא סעיף בעייתי ברפורמה שגובשה.

כיצד יושפע משק החשמל, האם חברת החשמל תישאר מונופול, מה יקרה לתעריף החשמל והאם הפעם הרפורמה באמת תתרחש? "כלכליסט" ממפה את כל מה שדרוש לדעת על הרפורמה ההיסטורית שבדרך.

מה הרפורמה כוללת ומדוע היא חשובה?

מבחינת הייצור נקבע שחברת החשמל תאבד עד שנת 2026 את מעמדה המונופוליסטי. לשם כך, נאסר עליה להגדיל את כושר הייצור שלה ונקבע כי היא תמכור לפחות חמש תחנות כוח — רמת חובב, אשכול, חגית, רידינג ואלון תבור — במחיר זהה או גבוה למחיר שבו הן רשומות בספרי החברה: 6 מיליארד שקל.

במקביל, החברה תישאר מונופול בתחום ההולכה ותשקיע בו כדי לאפשר את בנייתן של תחנות כוח פרטיות. בנוסף, ניהול מערכת ההולכה ייצא מידי החברה כדי למנוע מצב של ניגוד עניינים שבו היא יכולה לקבוע איזו תחנה תקבל עדיפות.

חברת החשמל תאבד עד שנת 2026 את מעמדה המונופוליסטי (צילום: יוסי וייס)

בתמורה לכל אלו, החברה קיבלה סוכרייה בדמות שחלוף של ארבע יחידות פחמיות בשתי יחידות גז חדשות בחדרה. הסוכרייה הזו שווה לחברת החשמל 5 מיליארד שקל ומינון מתון יותר של פרישת עובדים.

מטרת העל של הרפורמה היא הפיכת משק החשמל למשק שדומה יותר במבנהו לענף הסלולר. כלומר, משק שבו יש מגוון של שחקנים שכל אחד מהם יכול להעניק ללקוח שלל שירותים. התחרות הזו אמורה להביא להפחתת תעריף החשמל שמשלם הלקוח הסופי. הפחתה כזו תביא להורדת יוקר המחיה, להפחתת ההוצאות החודשיות של משקי הבית ולירידה בהוצאות של המפעלים.

האם הרפורמה תפגע פיננסית בחברת החשמל?

מדובר בכאב הראש הגדול ביותר של האוצר. לחברת החשמל יש חוב פיננסי של כ-42 מיליארד שקל. צמצום כוח האדם ומכירת התחנות אמורים להפחית את החוב בשליש עד סוף הרפורמה.

אם משקללים את מכירת הקרקעות של החברה שאושרה לאחרונה, ואת המחילה על 2.5 מיליארד שקל מחוב של החברה למדינה בתמורה להעברת קרקעות של החברה לידי המדינה, אז על הנייר מדובר ביעד ריאלי. אבל גם אם החברה לא תעמוד ביעדים האלו, סביר להניח שהמדינה תאפשר לחברת החשמל להעלות את התעריף כדי שהיא לא תקרוס.

מה נקבע לגבי העובדים של חברת החשמל?

במהלך הדיונים על הרפורמה, חברת החשמל הודתה באופן רשמי שיש לה 2,000 עובדים מיותרים. במסגרת הרפורמה ייצאו 2,800 עובדים לגמלאות בעלות של 1.5 מיליון שקל לעובד. כל עובד שיפרוש יקבל תוספת של 1,200 שקל לשכר החודשי ופיצוי של 120% לכל שנת עבודה.

החברה הודתה כי יש לה 2,000 עובדים מיותרים (לא כולל העובד שבתמונה) (באדיבות חברת החשמל)

הפרישה תתפרס על פני כל שמונה שנות הרפורמה, ובמסגרתו עובדי יחידת ניהול המערכת (200-300 עובדים) יעברו לעבוד בחברה ממשלתית חדשה שתנהל אותה במקום חברת החשמל. מספר דומה של עובדים יעבור לעבוד בחברה בבת שתהיה אמונה על שחלוף התחנות בחדרה.

העובדים שיישארו יקבלו מענק חד-פעמי של כ-30 אלף שקל לכל עובד קבוע ו-10,000 שקל לכל עובד זמני. כמו כן, העובדים יקבלו תוספת של 1,900 שקל לשכר החודשי. בכירי החברה (החל מסגני מנהל אגף ומעלה) יעברו לחוזה אישי, ושני מחוזות מתוך חמישה יבוטלו.

כמה הרפורמה תעלה ומי ישלם את זה?

לפי הדיווחים של חברת החשמל לבורסה, עלות הרפורמה תעמוד על כ-6-8 מיליארד שקל, וכל המימון שלו יגיע מתעריף החשמל. זה לא אומר בהכרח שתעריף החשמל יעלה, אבל זה מבטיח שתעריף החשמל לא יירד, לפחות עד 2026.

במילים אחרות, בעלי החברה הנוכחיים - משרד האוצר - מגלגלים את עלות הרפורמה על הציבור במקום להכניס את היד לכיס באמצעות הזרמת הון, בדיוק כמו בימי משבר הגז המצרי שהפסיק לזרום ב-2012. באותה העת חסרו לחברת החשמל מיליארדי שקלים לרכישת סולר שיחליף את הגז. המילארדים האלו הגיי מהעלאת התעריף לציבור ביותר מ-33%.

את עלות הרפורמה יממן, מי אם לא, הציבור (צילום: shutterstock)

מתי הרפורמה החלה להתגבש?

למעשה, הרפורמה בחברת החשמל נולדה עוד ב-1996 עם גיבושו של חוק משק החשמל. באותה העת דוג על פיצול החברה לשמונה מרכזים עצמאיים, שכל אחד מהם יתחרה על ליבו של הלקוח. כוחה של הסתדרות העובדים וידו הארוכה של ועד עובדי החברה דאז על השאלטר, מנעו את יישום הרפורמה.

ברבות הימים, לאחר שנעשו עוד כמה ניסיונות להניע רפורמה, הביטוי "רפורמה במשק החשמל" הפך

לקלישיאה שמתחרה רק בהבטחה שתוקם רכבת שתחבר את מרכז המדינה לאילת.

למה הפעם נראה שהמהלך כן יתממש?

חלק מהפוליטיקאים בוודאי יתהדרו בשילוב של חזון ורצון כדי להסביר איך הם הובילו ליישום מהלך שרו לפניהם חששו ממנו. יש בכך מן האמת, ולו בשל העובדה שבניגוד לאירופה, ישראל לא יכולה להסתמך מדינות אחרות וצריכה לספק את צורכי האנרגיה שלה בעצמה, אבל זה רק חלק מהסיפור.

עם כל הכבוד לשרים, מה שבאמת דחף את הרפורמה לפסים של יישום הוא גילוי מאגרי הגז בים התיכו המאגרים האלו הם שאיפשרו את הקמתן של תחנות כוח פרטיות בעלות של 2 מיליארד שקל לתחנה, וזו אלו שהכניסו למשחק שחקנים חזקים שהבטיחו למכור חשמל במחיר נמוך יותר.

הראשון שנכנס לשוק החשמל היה עידן עופר, שב־2013 השיק את תחנת הכוח שלו OPC שמייצרת 10 מגה־ואט, שהם כ־3.2% מכוח הייצור של חברת החשמל. לאחר מכן הוקמה דוראד שהחל מ־2014 מיי 850 מגה־ואט, שהם כ־6.2% מכוח הייצור של חברת החשמל. ב־2015 הוקמה דליה אנרגיות שמייצג 910 מגה־ואט, שהם כ־6.7% מכוח הייצור של חברת החשמל.

לשחקנים האלו יש להוסיף את אדלטק, שיכון ובינוי ואחרות שמחזיקות בתחנות כוח פרטיות. התוצאה נכנסת כל השחקנים האלו היא ששליש מייצור החשמל בארץ הוא פרטי. אם מביאים בחשבון גם תחנות פרטיות שנמצאות בבנייה וכאלו שמתוכננות, אז ניתן לראות שבעשור הבא נתח הייצור של חברת החשן ירד אל מתחת ל־50%.

תחנת כח אשקלון. שליש מייצור החשמל בישראל - פרטי (צילום: צפריר אביוב)

משום שאת הקרב על הייצור חברת החשמל כבר הפסידה, מה שנותר לעשות הוא לארגן מחדש את הע — לתת ליצרנים הפרטיים את הבכורה בייצור ולדאוג לכך שחברת החשמל תמשיך לשלוט על תחום זה והחלוקה.

מה עוד צריך לקרות כדי שהרפורמה תתממש?

כדי שהרפורמה תצא לדרך דרושים אישורים מהנהלת חברת החשמל ודירקטוריון החברה. כמו כן, צריך להתקבל החלטת ממשלה בנושא. בנוסף, בית המשפט העליון צריך לאשר להסתדרות את משיכת הבג"הגבלת זכות השביתה, שהיווה מלכתחילה את הזרז לקיום הדיונים הנוכחיים על הרפורמה.

אם הרפורמה תושלם, אז שר האוצר משה כחלון ושר האנרגיה יובל שטייניץ יוכתרו למנצחים הגדולים. ירשום לעצמו הישג נוסף בעל נראות חברתית וגם ניצחון על ראש הממשלה בנימין נתניהו שניסה לסכל הרפורמה. גם הנהלת החברה תוכל לחייך למצלמות, יחד עם ועד העובדים שדאג לפורשים וההסתדרות שתירשום על שמה רפורמה גדולה, תוך הורדת שאלת הלגיטימיות של השביתות מסדר היום.

היצרנים הפרטיים דרשו לקבל עוד תחנות כוח

במקביל לדיונים על הרפורמה בחברת החשמל, שכלל הנראה הגיעו לסיומם, מנהל פורום יצרני החשמל הפרטיים קמפיין נגד שר האוצר משה כחלון. במרכז הקמפיין עומדת הטענה שהרפורמה יטיב עם חבו החשמל, אך תזנח את הצרכנים הקטנים שלא יזכו להנחה בתעריף החשמל.

לטענת הקמפיין, יישום של רפורמה אחרת, כזו שמעניקה כוח לבעלי תחנות הכוח הפרטיות, יטיב ו' הצרכן. יצרני החשמל הפרטיים, שהגישו בג"ץ נגד הרפורמה, מחזיקים כיום בשליש מכוח הייצור האולם בשל מגבלות תקנוניות אסור להם למכור חשמל מוזל (בהנחה של 10% מהתעריף הרשמי) לצקצה בודדים, אלא רק לצרכנים גדולים כמפעלים, בנקים, רשתות מזון ומלונות. אך נדמה שלכל התנו תג מחיר.

ממכתב ששלח יו"ר פורום יצרני החשמל הפרטיים עמוס לסקר, שכיהן כמנכ"ל חברת החשמל בשנים 2008-2011, למנכ"ל משרד האוצר שי באב"ד עולה כי הפורום תומך ברפורמה, על מרבית סעיפיה. שהרפורמה תכלול את כל שמונת הסעיפים שפורטו, חברי הפורום יסירו את התנגדותם לרפורמה וינ הבג"ץ שהוגש", לשון המכתב. אלא שלתמיכה הזו יש גם תנאים.

התנאי הראשון שמצוין במכתב הוא ש"ייקבע כי למעט שתי היחידות שיוקמו על ידי חברת החשמל ב כל יתר תחנות הכוח החדשות יוקמו על ידי המגזר הפרטי".

בנושא זה דורש לסקר גם ש"ייקבע כי בחמש השנים הקרובות יוקמו על ידי המגזר הפרטי תחנות כו שפועלות בגז טבעי בהספק של לפחות 2,500 מגה-ואט (כ-18% מכוח הייצור של חברת החשמל - וזאת בתוך שישה חודשים מיום החתימה על הרפורמה. כמו כן, תיקבע תוכנית פיתוח מואצת למקטו ההולכה שתתמוך בהקמה של תחנות כוח בהספק של 2,500 מגה-ואט".

במילים אחרות, לסקר דורש לאפשר ליצרני החשמל הפרטיים הגדולים להקים תחנות כוח נוספות בי שיוכרוזו כגורמים ריכוזיים. יצרני החשמל הפרטיים הגדולים -דוראד, דליה אנרגיות ו-OPC -מתכננים להכפיל את ההספק שלהן באמצעות הקמת תחנות כוח חדשות. לפי המצב כיום, המהלך יציב כל או בעמדה שבה המדינה תוכל להכריז עליו כעל גורם ריכוזי במשק החשמל המקומי.

התנאי השני הוא שחברת החשמל לא תקים את תחנת הכוח השנייה בחדרה עד שהיא לא תמכור שתיים אחרות.

מפורום יצרני החשמל הפרטיים נמסר כי "אכן נשלח מכתב, אבל מאז השתנו התנאים ולא מדב איתנו. אנחנו מאמינים שהרפורמה במתכונתה הנוכחית תפגע בלקוחות ותבצר את כוחה של חברת החשמל".

תגיות: חברת החשמל | עובדי חברת החשמל | חשמל | רפורמה
[חזרה](#)